

Jižák

PŘÍBĚH
NEJVĚTŠÍHO
ČESKÉHO
SÍDLIŠTĚ

*„Nikdy
to nebyla
jen
noclehárna“*

Texty

Izabela Nováková

Aleš Mečíř

Grafický design

Pavel Hluchý

DTP

Petr Budil

Kateřina Brabcová

Písmo

TotalBlack

PF Centro Slab Press

© Seznam Brand Studio, 2025

Foto na obálce a této straně: Jaromír Čejka, 1979, 1980

Největší české sídliště bylo a je skvělé místo pro život s osobitou kulturou. Paneláková uniformita dala prostor nekonformnímu myšlení. Prázdná prostranství probouzela nápaditost a odvahu. Děti si zde hrály u louže, jíž říkaly Stříbrné jezero, a z vysokých paneláků se skvěle chytal západní rozhlas. Po padesáti letech dostane Jižák plnohodnotné centrum v podobě Nového Opatova.

Beton a bahno. Taký první pusy a kino v obýváku

Pro mnohé je Opatov jen jednou ze zastávek pražského metra. Lidé tudy spěšně procházejí, míjejí traťku, pekařství a většinou rychle nasedají na autobus. Původní plány ale byly jiné. Mělo tady tepat srdce Jižního Města s divadly, obchody a hotelem.

Jedna z původních skic plánovaného centra na Opatově. Archiv IPR Praha

Pohled od kruhového objezdu v ulici Chilská na plánované centrum na Opatově. Archiv IPR Praha

Když se na konci 60. let rodil plán na moderní sídliště na jižním okraji Prahy, jeho autoři si představovali samostatné město, kde budou lidé rádi bydlet, pracovat a bavit se. Zkrátka plnohodnotně žít. Na ambiciózním projektu pracoval zapálený tým v čele s architekty Janem Krásným, Jiřím Lasovským a městským inženýrem Miroslavem Řihoškou.

Cíl měli zdánlivě prostý, chtěli vytvořit město, které pokryje všechny potřeby jeho obyvatel. Znamenalo to vybudovat urbanistický celek, kde to budou mít lidé blízko do práce, školy i obchodu. Vše mělo být v docházkové vzdálenosti do pěti minut. Město by se tím jednak zbavilo nadměrné automobilové dopravy a jednak by k sobě lidé v takovém prostředí měli přirozeně blíž. To by posílilo jejich vztahy a celou komunitu by to ještě více stmelilo.

„Chodec dělá město městem, setkáváním se utužují společenské vztahy.“

Navrhované Jižní Město se mělo skládat ze čtyř sídlištních celků – Hájů, Litochleb, Opatova a Chodova. Jejich centrem měl být komplex budov nad tehdy teprve plánovanou stanicí metra Opatov. Dominovat mu měly čtyři výškové budovy přesahující sto metrů, které by byly viditelné z velké dálky. Architekt Lasovský o nich mluvil jako o superdomu. Uvnitř počítal s kulturním sálem, kiny, knihovnou i klubovnamí. V plánech nechyběla náměstí ani navazující administrativní budovy, obchody, restaurace, moder-

ní autobusový terminál propojený s dálnicí D1 ani víceúrovňové parkoviště pro 4 500 aut.

Architekti vizionářsky nepromýšleli jen návrhy budov, stejně uvažovali i nad podobou jejich okolí. Střed Jižního Města chtěli obklopit velkým parkem. Projekt dostal název Česká krajina, kterou měl připomínat. Na jeho výstavbu se počítalo s využitím zeminy vytěžené při stavbě metra. V plánu byly umělé kopce, v nichž by bylo i zázemí pro restaurace. Součástí parku měl být také amfiteátr, dětská hřiště nebo bazén. A nešlo jen o účelnost, myslelo se i na odpočinek. V důmyslně tvarované kopcovité krajině měla z pohledu chodce zástavba Jižního Města zmizet a návštěvník měl zůstat obklopen zelení.

Velkolepé plány zůstaly jen na papíře

Odklon od promyšlené vize nastal po roce 1970, kdy vládnoucí komunisté s nastupující normalizací rozpustili původní tým, který na návrhu sídlištního komplexu Jižní Město pracoval dva roky. Místo nich se vedení ujaly stavební podniky a budování Jižního Města se rozdělilo na několik částí. Každou z nich projektoval jiný tým. Na výstavbu jako celek ale nikdo nedohlížel. Místo rozmanité zástavby vznikly jen jednotvárné panelové domy a jejich pestřejší uspořádání vystřídala uniformnost. Rozmístění domů se srovnalo do řad, aby se mezi nimi mohly jeřáby při jejich výstavbě jednoduše a rychle pohybovat. Největším ústupkem proti původnímu plánu však bylo to, že nezbyly peníze na dokončení superdomu nad stanicí Opatov. Z mnohaúrovňového centra se realizovala jen část se spirálovou rampou a eskalátory, které propojily stanici metra s dalšími podlažími.

Jak bylo v té době běžné, i stavební podniky, které budovaly Jižní Město, chtěly co nejvíce ušetřit a překračovat plán. Ročně na sídlišti vznikalo na pět tisíc bytových jednotek, což byl tehdy nevídaný počet. Z původních návrhů se tak realizovalo jen to nejnutnější, tedy výstavba samotných panelových domů a základní občanské vybavenosti, jako byly jesle, školy nebo obchody. Budování kin, kulturních domů nebo parků se odsunulo na neurčito.

Bahno, kočárky a harmoniky

Místo živého města plného zeleně a vodních ploch se širokou nabídkou služeb zbylo jen torzo. I přesto to byl pro tisíce mladých rodin splněný sen. Stát jim přidělil byt, a tak se mohly odstěhovat z přeplněných činžáků, které sdílely s příbuznými. Mezi těmito rodinami byli i manželé Mirka a Alexandr Hajdovští. „Řekli nám, že dostaneme 1 + 1, ale když jsme otevřeli dveře, zjistili jsme, že byt má dva pokoje, lodžii a kuchyňský kout. Byli jsme unesení. Z kohoutku sice ještě netekla voda, ale už jsme tam nocovali ve spacácích,“ vzpomínají manželé, kteří se na Jižní Město přistěhovali v roce 1979 poté, co jim v Karlíně zbourali dům kvůli výstavbě metra.

Sídliště v 80. letech připomínalo spíše staveniště než místo k životu. Všude kolem se tyčily jeřáby a namísto chodníků byly mezi domy položeny jen úzké betonové panely, které obklopovalo všudypřítomné bahno. „Vzpomínám si na maminky, které v tom bahně tlačily kočárky před sebou,“ říká Alexandr Hajdovský. Chyběla i základní infrastruktura. Na

dvacet paneláků připadala jedna telefonní budka, u které se tvořily dlouhé fronty. „Když jsme si chtěli zavolat, museli jsme si to vystát. A protřpět si to,“ vypráví Alexandr Hajdovský s tím, že jinak mu na Jižáku k životu nic nechybělo. „Snad jen pořádně uležený bramborový salát z paláce Koruna.“

Dětství mezi betonem a Stříbrným jezerem

Na Jižní Město se v roce 1978 přestěhovala i socioložka Jana Barvíková. Když ji tam rodiče poprvé přivedli, nový byt už byl zařízený nábytkem. „Pamatuju si, jak jsem do něj vešla a od dveří hned viděla svoje místo u jídelního stolu,“ vzpomíná. Už jako tříletá mohla chodit s kamarády ven. Jejich dětský svět představoval plácek mezi panelákem, trávníkem a silnicí. „Maminka na nás musela vidět z okna, to bylo pravidlo. Na prvním stupni jsme si pak hráli na indiány u obrovské louže, které jsme říkali Stříbrné jezero. Byli tam čolci a mloci, které jsme zachraňovali a nosili do nedalekého potoka.“ Lidé se na nedokončeném sídlišti zabydleli svými zážitky, ať už to byla první pusa nebo sáňkování na jednom z kopců mezi paneláky.

„Jako malí jsme se strašně těšili na plavecký bazén. Ten ale na Opatově nikdy nepostavili.“

Jana Barvíková vzpomíná i na přeplněné autobusy a cizí lidi, kteří si ji jako malou holčičku brali na klín, aby nemusela stát, nebo na sousedské mikulášské oslavy. Když dnes z odstupu tehdejší život na Jižním Městě hodnotí pohledem socioložky, nepřijde jí, že by sídliště bylo jen neosobní noclehárnou, jak se často říkalo. Naopak má pocit, že komunitní život tam fungoval jako kdekoliv jinde. „Byty tam dostávaly mladé rodiny, které se nacházely v podobné životní etapě. Měly stejné problémy i potřeby. Přirozeně se tak družily, pomáhaly si s hlídáním dětí a naše maminky se kamarádí dodnes.“

Rap a přeplněné obýváky

Vynalézavost na Jižním Městě nebyla jen přirozenou součástí života místních dětí, které si mezi betonem vytvářely vlastní světy. Třeba Alexandr „Lesík“ Hajdovský si na střechu paneláku nainstaloval obří anténu, aby mohl chytat západní rádia. Když na stanici Bayern 3 poprvé uslyšel rap, zasáhlo ho to natolik, že o Jižním Městě složil píseň. „Pustil jsem se do psaní textu, ačkoliv jsem před tím nic takového nedělal,“ říká Alexandr Hajdovský. Hudbě se sice už věnoval, působil ve folkové kapele Manželé, ale rap byl něco úplně jiného. V obýváku začal experimentovat a vyrábět improvizované hudební nástroje.

Vymyslel například snímač vyrobený z víčka od limonády, vložky z gramofonové přenosky a technické pryskyřice, který pak připevnil na různé předměty. Krabice tak simulovala zvuk šlapáku, tedy basového bubnu, nůžky zase jiný efekt bicích.

Uvnitř panelových domů se odehrával také čilý společenský život. Jakmile si například na sídlišti někdo pořídil nebo půjčil domácí video, stala se z toho událost. „Tehdy k nám přišlo asi padesát lidí, které jsem vůbec neznala. Všichni jsme tam byli narvaní v obýváku a dívali se společně,“ vypráví Mirka Hajdovská. Přehrávaly se mnohokrát kopírované filmy s rozmazaným obrazem, namluvené jedním člověkem, který daboval všechny postavy.

Po roce 1989 se předpovídalo, že se Jižní Město vylidní. To se ale nestalo. Jeho obyvatelé zůstali a začali tu podnikat. V přízemí panelových domů, kde byly dříve kočárkárny, se otevíraly cukrárny, kadeřnictví nebo videopůjčovny. Přibyla hřiště, komunitní centra i kostely. „Změnilo se toho hodně. Vyrostly tu parčíky a máme tu nádherně vzrostlé stromy, javory, japonskou třešeň, a dokonce i čtyřicetiletou pokroucenou olivu,“ říká s úsměvem Mirka Hajdovská.

Foto: Jaromír Čejka, 1980

KUL- TURNÍ JIŽÁK

Jižní Město bylo pro spoustu lidí synonymem panelové pustiny. Jenže pod betonem to vřelo. Mezi šedými bloky v jednom obývacíku vznikl český rap. Venku během ilegální performance hořel umělec pokrytý cementem. V kulturním domě Opatov byl cítit závan svobody. Konaly se tu výstavy a koncerty, kterým tehdejší režim rozhodně nepřál.

Co to je za pornografií?

V galerii na Opatově se dalo za socialismu svobodně nadechnout.

„Neměl jsem rád bolševika, tak jsem se snažil dělat něco proti tomu,“ říká zakladatel Galerie Opatov Jaroslav Krbůšek, který se v roce 1978 přestěhoval na Jižní Město. Jeho kamarád, sochař Vladimír Janoušek, u kterého se tehdy stavil na víno, si mu postěžoval, že nemá kde vystavovat. „Říkal jsem si, že komunista nemůže být všude. A když jsem pak později doma z balkonu zahlédl kulturní dům Opatov, zašel jsem tam a domluvil se, že tam budu zadarmo pořádat výstavy,“ vypráví o zrodu legendární galerie na Jižním Městě, které bylo v té době jen nekonečným blátivým stavenišťem. Jenže Janoušek tam odmítl vystavovat. Odradil ho nejen prosklený prostor s výhledem na paneláky, ale i atmosféra místa. Když ho navštívil, zrovna tam probíhaly oslavy Vítězného února a na balkonech se třepotaly dětské pleny a ruské vlajky. Zato sochař a ilustrátor Karel Nepraš s tím problém neměl. „Byl to bonviván a s ničím se nemazal. Když jsem mu ten prostor ukázal, tak hned řekl: ‚Zítřka tu udělám výstavu.‘“ A tou začal jeden z nejodvážnějších kulturních počinů pozdního socialismu. Krbůšek, který pracoval jako obráběč kovů, to dělal z lásky k umění. Za osm let fungování Galerie Opatov v ní uspořádal 111 výstav a musel čelit normalizační cenzuře i dohledu StB.

O tom, zda se výstava opravdu uskuteční, rozhodovala kulturní komisařka pro Jižní Město. Při jedné namátkové kontrole na výstavě Jiřího Davida se zadívala na jeho kresbu Krista na hoře Olivetské. Anděl se na ní snažil dotknout Kristova přirození. „Spadla jí lžička do kafe a zařvala: ‚Co to je za pornografií? Okamžitě sundat!‘“

Krbůšek vzpomíná i na Tomáše Rullera a jeho venkovní performanci, která proběhla po zákazu jeho výstavy. Umělec se tehdy v bývalé betonárce vyválel v písku, vápně a cementu, zapálil se a rozpažil, takže připomínal hořící kříž. Uhasil se tím, že se svalil do obrovské louže. Vše se odehrálo za bílého dne, proto hned přijela zásahová jednotka. „Tvrdil jsem jim, že tady natáčíme film. A oni jen zabouchli dveře a odjeli pryč,“ vypráví Krbůšek. Akci zachytila fotografka Hana Hamplová, která na Opatově zdokumentovala i spoustu vernisáží.

Galerie Opatov tehdy pro umělce, kteří nemohli vystavovat v zavedených institucích, představovala více než jen výstavní prostor. Byla místem pro setkávání a nekonečné debaty. „Samozřejmě, že to tam bylo prošpikované agenty StB,“ dodává Krbůšek. V provozu galerie mu pomáhalo i jeho stálé dělnické zaměstnání, které mu dávalo určitou svobodu. „Bylo těžké mi něco zakázat nebo mě vyhodit,“ vzpomíná. Galerie Opatov skončila v roce 1992, kdy po pádu komunistického režimu pominul důvod její existence. „Všechno důležité se už mohlo odehrávat v centru Prahy,“ říká k tomu Krbůšek. Sám pak působil jako kurátor Špálovy galerie a později si na Jižáku otevřel vlastní výstavní prostor.

Foto: Hana Hamplová

Manželé z Jižáku

Český rap se zrodil v jednom obýváku na Jižním Městě. Dva sezdané páry tvořící skupinu Manželé tu v roce 1985 nahrály desku Je to vono. Místo profesionálního studia měli obývací pokoj s magnetofonem, místo klávesového syntezátoru vlastnoručně vyrobené hudební nástroje, třeba z víček od přenosky. Výsledkem byl syrový, ale osobitý zvuk, jaký tu předtím nikdo neslyšel. Neoficiálně vydaná deska z roku 1985, Je to vono, přinesla dnes již legendární skladbu Jižák, která položila základy tuzemského rapu.

Foto: Tomáš Drábek, 1985

Nico mezi paneláky

Na Jižáku sice mimozemšťani nepřistáli, ale nejbliž tomu měl svou přízračností koncert Nico. Charizmatická Němka, v té době už rocková legenda, byla zrovna na evropském turné. Na Opatov se svou kapelou dorazila 4. října 1985. Do sálu se na její vystoupení vtěsnało tisíc lidí, hlavně mániček či vlasatců, jak se jim tehdy říkalo. Ledová režimní facka ale přišla záhy, už po třetí písní na místo dorazila StB. Rozlícení soudruzi dali opatovskému dramaturgovi padáka na hodinu. Byl jím Vojtěch Lindaur, kterého zátah připravil o větší část koncertu. Pozdější významný hudební publicista program sídlištního kulturáku vytvářel od roku 1983 a přivedl do něj ty nejzajímavější kapely tehdejší doby. Poslední opatovský koncert byl ale přeci jenom něco výjimečného. Nico, která si zahrála ve Felliniho Sladkém životě, spolupracovala s Warholem a zpívala s Velvet Underground, se zjevila mezi paneláky! Opatovský kulturní dům svým významem přesáhl hranice Prahy a byť nakrátko se z něj stalo jedno z nejmagičtějších center nezávislé kultury v tehdejší Československu.

Jaromír Čejka

Betonové pláně, děti v obřích rourách i kolotoče před panelákem. Všední scény ze sídliště zachytil objektiv Jaromíra Čejky, který měl k Jižnímu Městu zvláštní vztah – fotil ho, protože mu symbolizovalo normalizační mizérii. Bral to jako obžalobu režimu. Příběh zrodu Jižáku začal dokumentovat už jako student FAMU. Jeho série nese svědectví o každodenní realitě i absurditě života na rozestavěném sídlišti. A dnes z odstupu je již jisté, že jí nechybí ani zvláštní, svým způsobem krásná a syrová poezie.

Kosmonauti i prase na špacíru

Mezi šedými fasádami Jižního Města se schovávají sochy, které jako by vypadly z jiného světa. Jsou bizarní, ale každá svým vlastním způsobem. Mezi nejznámější z nich patří sousoší rozesmátých kosmonautů z dob socialismu u stanice Háje, dříve nazývané Kosmonautů. V Horních Roztylech na dětském hřišti zase trůní Oskar, obří fantaskní tvor z betonu a pálené hlíny od Jaroslava Róny. A pak je tu ještě Prase na procházce od Čestmíra Sušky. Z dálky připomíná pokroucený pařez, zblízka je to roztodivné prase. Obě sochy se na sídlišti objevily až po sametové revoluci.

Vzpomínky na Jižák

Moje vysněné BMX

„Přál jsem si ho několik let a ten sen mi rodiče splnili. S kamarády jsem na něm projezdil celé Jižní Město. A když jsem ho přerostl, tak jsem to pořádně obrečel.“

Ondřej Prokop

Od tří let jsem mohla chodit s kamarády ven

„Maminky na nás vždycky musely vidět z okna. Tenkrát jsme ještě moc neuměly zvonit na zvonek. Když jsme něco potřebovaly, tak celá parta dětí šla pod barák a sborově volala: ‚Panííí Barvíkovááá!‘“

Jana Barvíková

Připadala jsem si jako válečná fotografka

„Stavební ruiny na Jižáku ovládala parta drsných kluků vyzbrojených vzduchovkami. Ve svých šestnácti letech jsem je obdivovala. Takže když jsme ve škole dostali za úkol nafotit dokumentární soubor, výběr tématu byl jasný. Ruce se mi klepaly a hodně záběrů jsem kvůli nervozitě nedoostřela, ale drsní kluci byli fajn.“

Andrea Thiel Lhotáková

Omamný dar svobody

Na dospívání mezi paneláky na Jižním Městě vzpomíná publicistka a spisovatelka Lucie Šilhová.

Ten hromosvod ještě nikdo nevyměnil. Vypadá stejně jako před pětatřiceti lety, kdy po fasádě paneláku šplhal dvacetiletý kluk. A i když byl hubený, drát nevydržel tíhu jeho těla a prohnul se málem až k prasknutí. Díky tomu mám dodnes viditelnou vzpomínku na první velkou lásku. A taky na první sex.

Nebesa se tehdy nezhroutila, Jižní Město bylo na premiéry zvyklé. I já jich tady zažila nespočet. Už jako dítě jsem tu cítila větší svobodu, než měli kamarádi z jiných pražských čtvrtí. Nebylo tady moc silnic ani chodníků, zato spousta prostoru a do přírody kousek. Většina rodičů jezdila do práce „do Prahy“, jak říkali. Když si k osmihodinové pracovní době připočtete ještě tři hodiny strávené na cestách, pochopíte, jaké množství času jsme trávili my, potomci těchto nomádů, bez dozoru.

Dar svobody působil omamně, což bohužel sem tam někdo neustál. Ale většina z něj těžila. Nás, kteří

jsme na Jižáku dospívali, sídliště naučilo samostatnosti a komunitnímu životu, ze kterého se dnes dělá modla. Moje komunita se scházela v hospodě U dálnice, která u dálnice skutečně stála. Ale mezi hospodou a komunikací se tehdy ještě rozprostíral široký pruh lesa a také louka, na které jsem se v létě opalovala. Bylo to výhodné místo, když jsem dostala žízeň, skočila jsem si na pivo. Nalili ho i mně, nezletilé, protože kdo by se obtěžoval jezdit na městskou periferii kontrolovat občanky.

Nejspíš z podobného důvodu se zrodil legendární klub Opatov. Sídlil na „pavlačích“, jak se říkalo ochozu zbudovanému nad úrovní silnice. Plán byl, že ochozy jednou propojí celé sídliště, dole budou jezdit auta, nahoře korzovat lidé, pěkná myšlenka. Nakonec z ní nic nebylo, ale její pozůstatky jsou na Jižním Městě viditelné dodnes. Na té opatovské jsou dnes jako tehdy obchody, restaurace a kulturní středisko. A právě v něm androši prováděli své rejdy, jak by asi napsal dobový tisk.

„Občas někdo ohrnul nos nad tím, kde bydlím. Ale já věděla své.“

Nepropadla jsem bezhlavě undergroundu, ale bylo to dospívání, které mi otevřelo jiný svět. Měla jsem velké štěstí, že důležité roky, kdy se formuje duše mladého člověka, jsem bydlela pár kroků od místa, kde se děly na tu dobu velké věci. Pochopila jsem, že neexistuje jeden oficiální proud, ale že hudba, film či výtvarné umění mohou mít mnoho vrstev. Ne každá mi byla po chuti, ale šlo o ten výběr. A ty příležitosti! Kde jinde jste v osmdesátkách mohli jít do kina na Vávrovo Kladivo na čarodějnice či na Hru o jablko Věry Chytilové? Kde jinde jste mohli obdivovat díla Kurta Gebauera, Karla Nepraše, sester Válových a dalších výtvarníků, kterým režim zrovna netleskal? Fungovala tady dokonce artotéka neboli půjčovna obrazů. Když se vám nějaké dílo z nabídky líbilo, půjčili jste si ho na pár dní domů, abyste se mohli kochat i po zavíračce galerie.

Občas někdo ohrnul nos nad tím, kde bydlím. Ale já věděla své. Žila jsem takový kulturní život, o jakém se většině mých spolužáků z gymplu ani nesnilo. Jako dneska vidím, jak během úplně prvního koncer-

tu kapely Psí vojáci rozervaný romantik Filip Topol tříská do klavíru a zpívá legendární Žiletky. Pořád mi z toho běhá mráz po zádech. Anebo koncert právě zrozených Stromboli, při kterém to Bára Basiková rozbila tak, že půllitrům v hospodě málem praskla ucha... Zrovna nedávno jsme na to vzpomínaly, když jsem s ní dělala rozhovor. V klubu Opatov jsem taky pochopila, že holky můžou dokázat to samé co kluci. První česká dívčí punková kapela Dybbuk tady měla domovskou scénu a šlapalo jim to stejně, jako když se kytary či paliček chopili pánové.

Jižní Město mi dalo hodně. Kromě mnoha poprvé taky vědomí, že svobodu člověk musí umět ustát a že to není lehké. Dalo mi základy tolerance k jiným projevům kultury, než je ten oficiální. Dalo mi taky lásku k architektuře. Protože když vyrostete v uniformitě, celý život pak budete hltat vše, co uniformitu postrádá.

Jo, byla jsem holka z paneláku. Nijak vábného, ale byl to domov, který si mě dosud pamatuje. Ten hromosvod ještě nikdo nevyměnil. Občas jdu kolem, protože žiju nedaleko. Sice v jiné čtvrti, ale na kopci, takže mám siluetu Jižního Města jako na dlani. A tak se občas zastavím u okna, abych si připomněla ten pocit svobody, jaký jsem tehdy mezi paneláky vnímala.

Foto na této a protější straně: Andrea Thiel Lhotáková, 1993

Opatov získá novou tvář. Nestavíme dům, měníme celé Jižní Město

Když architekt Václav Hlaváček přijel na Opatov, aby si nový projekt promyslel, v první chvíli neuvažoval nad velikostí domů ani uspořádáním ulic. „Napadlo mě jediné, jak sem přinést radost ze změny,” říká. Právě tato myšlenka se pak promítla do návrhu Nového Opatova.

Opatov půl století sloužil jen jako dopravní terminál pro tisíce lidí. Teď se věci konečně daly do pohybu. Projekt Nový Opatov reaguje na současné potřeby a využívá k tomu moderní technologie a udržitelný přístup. „Není to jen o stavění domů. Navrhujeme městské centrum, které odpovídá velikosti statisícového krajského města. A taková centra se obvykle vyvíjela celá staletí,” říká Hlaváček o náročnosti celého projektu.

Jak navrhnout náměstí

Nový Opatov má lidem, kteří na Jižním Městě žijí, přinést lepší veřejný prostor, kde budou mít možnost si nakoupit, pracovat, odpočívat, zkrátka mít nějaký důvod tu na chvíli zůstat, nikoliv jen proběhnout.

Hlaváček proto musel najít vyvážený mix funkcí, tedy bydlení, práce, služeb i míst pro volný čas. „Snažili jsme se to otočit. Místo toho, aby tudy lidé jen rychle prošli, chceme je tu na chvíli zastavit. A to ne kvůli obchodům v pasáži, ale protože je tu příjemně,” vysvětluje.

Proč je nám v centrech měst příjemně? Podle architekta jde o lidské měřítko, tedy takové uspořádání budov a ulic, které neruší naše přirozené vnímání prostoru a nepřekáží našemu pohybu v něm. Necítíme se ztraceni mezi vysokými domy ani sevření neprostupnou zástavbou. Podle tohoto principu postupoval Hlaváček i při návrhu nového náměstí, které vznikne u výstupu z metra Opatov v místě, kde se potkávají cestující z metra a autobusů.

Foto: Tomáš Mikule, 2025

Náměstí se bude rozkládat pod úrovní rušné Chilské ulice. Kolem něj budou domy maximálně se šesti až osmi podlažími. Tím se vytvoří vnitřní prostor, který bude působit přívětivě, vzdušně a bezpečně. „Ten prostor vás vlastně obejmě. A bude se chovat jinak v létě, v zimě, ráno i odpoledne. Snažíme se, aby to bylo místo, odkud člověk neutíká,” vysvětluje Hlaváček.

Směrem od náměstí dál už bude výška chystané zástavby pozvolna růst a navazovat na stávající panelové domy. Při plánování ulic se navíc architekti snažili vycházet z přirozeného pohybu chodců. „Lidé sami vědí nejlíp, kudy chtějí jít. Často to dokazují cestičky vyšlapané v trávě,” dodává Hlaváček. Proto návrh nabízí různé paralelní trasy, třeba podél vodních ploch či parku.

Město krátkých vzdáleností

Stanicí metra Opatov denně prochází zhruba třicet tisíc lidí, kteří dojíždějí za prací, do školy či za službami do jiných částí Prahy. Náporu cestujících má Nový Opatov ulevit tím, že přímo na místě nabídne pracovní příležitosti, služby a obchody, za kterými by jinak místní jezdili do centra metropole. Hlaváček zde využil koncept, pro nějž se vžil název město krátkých vzdáleností. „Ráno odvedete děti do školy, na stejném místě si dáte pracovní schůzku v bistru, pak se přesunete o pár metrů dál do sdílených kanceláří. A odpoledne děti zase vyvezdnete a na místě ještě nakoupíte. A to všechno můžete udělat pár kroků od metra,” přibližuje svou vizi architekt.

Součástí Nového Opatova bude i širší nabídka bytů pro jednotlivce, rodiny, seniory i páry. Právě menší byty, dvoupokojové či garsonky, na Jižním Městě chybí. „Představte si, že máte malé dítě a jeho babička bydlí přes ulici a může vám ho pohlídat. To není žádný luxus, to by mělo být standardem,” upozorňuje Hlaváček na model multigeneračního bydlení, kde širší rodiny žijí v jedné čtvrti. „Jenže jak to zařídit, když teď v nabídce převažují třípokojové byty? To nestačí,” dodává.

Co vám tady chybí? Voda!

Během navrhování Nového Opatova probíhaly veřejné diskuze, výzkumy i setkání s místními. Architekti se ptali i školáků z Jižního Města, co jim tady nejvíce chybí, a požádali je, ať to nakreslí. „Většina dětí namalovala vodu,” říká Hlaváček. Jejich přání vzali vážně, a voda tak hraje ve finálním návrhu důležitou roli.

Na Novém Opatově budou vodní plochy zabírat téměř dva tisíce metrů čtverečních. Zatímco v létě ochladí okolí, v zimě nabídnou místo pro bruslení. „Nešlo nám jen o to, abychom vytvořili příjemné posezení u vody. Když se voda v území zadrží a začne přirozeně fungovat, zahnízdí vám tam kačeny a objeví se žáby. A pak tu zažijete radost, když přijedete metrem, uděláte jen pět kroků a potkáte čmeláka,” říká Hlaváček. Jeho návrh počítá i s recyklací dešťové vody, která poslouží k zavlažování zeleně. Ta pokryje polovinu území nového centra. V plánu je vysázet přes čtyři stovky stromů, které vytvoří příjemné klima i zklidňující kulisu každodennímu životu.

„Stromy hrají důležitou roli. I když jste v intenzivní zástavbě, tak na jednu díky nim cítíte, že přichází podzim nebo nastává jaro.“

Podle Hlaváčka je nejdůležitější, aby si lidé mohli k místu vytvořit vztah. „Byl bych rád, kdyby tudy za třicet let procházeli a říkali si: ‚Tady se Pepíček naučil jezdit na kole a tady byla cukrárna, kam máma ráda chodila.‘ Lidský cit je mnohem silnější než panel,“ dodává. Urbanismus podle něj nemusí hledět stovky let dopředu. Musí ale dobře sloužit lidem, být promyšlený a nepřekážet každodennímu životu. „Snažím se tu jen nabídnout jinou formu prožitku. Aby to bylo místo, které je praktické i krásné. Prostě místo, kde se dobře žije.“

Nové srdce Jižáku

Sídliště Jižní Město se podle původních plánů mělo stát samostatným městem uprostřed Prahy se živým centrem na Opatově. K tomu však nikdy nedošlo. Nyní, o půl století později, se tato vize konečně stává skutečností. Na místě vyrostе nové moderní centrum, které odpovídá současným standardům. Na Novém Opatově se bude nejen dobře bydlet, ale i nakupovat, jíst, pracovat a odpočívat uprostřed zeleně a vodních ploch. Příběh největšího českého sídliště se tak symbolicky uzavírá.

Voda je život

Nové centrum Jižního Města na Opatově je navrženo tak, aby jím voda co nejvíce prostupovala. Vyrastou zde místa klidu a odpočinku s vodními prvky, jako je kaskáda nebo vodopád. Vodní plochy na Novém Opatově navíc poskytnou domov ptákům i rybám a v zimě na nich bude možné bruslit.

Více přírody

Přes polovinu centra Nový Opatov bude tvořit zeleň a vodní plochy. Vysázené stromy v létě uleví horku i suchu a místo se zároveň stane ideálním prostředím pro sport a relax.

Jižák konečně město snů

FINEP

novy-opatov.cz

NOVÝ OPATOV

PŘÍBĚH SE ŠŤASTNÝM KONCEM